

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра психології

ПОГОДЖЕНО:

перший проректор Академії,
кандидат юридичних наук, доцент,
полковник внутрішньої служби

_____Олександр ОЛІЙНИК

« ____ » _____ 20__ р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Психологічний супровід суб'єктів пробації»
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:

начальник кафедри психології,
кандидат психологічних наук,
доцент,

полковник внутрішньої служби
Мірошниченко О.М.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри психології

Протокол № __ від «__» _____ 2020 року

Кредити та кількість
годин:

4 кредити ECTS; години: 22 лекційних, 22
семінарських та 44 самостійна робота.

Чернігів – 2021

Анотація курсу

Державна установа «Центр пробації» має потребу в фахівцях, які поєднують високу теоретичну підготовку з практичними вміннями та навичками психолого-педагогічної, організаційної та управлінської діяльності з суб'єктами пробації в процесі ресоціалізації;

З метою озброєння курсантів факультету пробації необхідними інструментами для роботи з клієнтами пробації у навчальну програму підготовки бакалаврів, за погодженням з керівником державної установи «Центр пробації» Олегом Янчуком включено навчальну дисципліну: «Психологічний супровід суб'єктів пробації», де розглядається проблема девіантної поведінки, методика реалізації пробаційних програм, правові основи пробації в Україні.

Однією з важливих умов вивчення курсу є тісний зв'язок з практикою роботи центрів пробації, встановлення міжпредметних зв'язків, перш за все, з такими навчальними дисциплінами як «Пенітенціарна психологія та педагогіка», «Загальна психологія»; «Соціальна психологія», «Кримінально-виконавче право», «Професійна етика та естетика персоналу УВП та СІЗО ДКВС України».

Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологічний супровід суб'єктів пробації» є надання теоретичних знань та практичних навичок психологічної роботи з суб'єктами пробації з урахуванням особистісних характеристик та формування наукових знань про природу, зміст, види та форми прояву девіантної поведінки у людей різного віку, статі, професії та етнічно-культурної приналежності, умінь застосовувати адекватні методи діагностики поведінки, яка відхиляється від норми, розробляти і впроваджувати профілактичні заходи щодо формування та прояву девіацій, а в разі необхідності – корегувати останні.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- загальне уявлення про причини скоєння правопорушень;
- реалізація заходів, передбачених пробаційними програмами;
- опанування основами консультативної роботи з суб'єктами пробації;
- вивчення курсантами методологічних основ організації роботи з суб'єктами пробації;

опанування курсантами практичними основами самоменеджменту та психорегуляції.

Програма навчальної дисципліни «Психологічний супровід суб'єктів пробації» складена кафедрою психології Академії Державної пенітенціарної служби відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на

першому (бакалаврському) рівні вищої освіти зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Організація навчання Тематичний план

№ те м и	Назви розділів і тем	Кількість годин				
		Денна форма				
		Усьо го	у тому числі			
			Л	СЗ	ПЗ	СР
Розділ 1. Вступ до проблематики девіантної поведінки						
1.	Предмет вивчення девіантної поведінки.	6	2	-	-	4
2.	Класифікація видів девіантної поведінки	6	-	2	-	4
3.	Умови формування поведінки що відхиляється	7	2	2	-	3
	Всього за розділом 1	19	4	4	-	11
Розділ 2. Типи та форми девіантної поведінки						
4.	Агресія та агресивна поведінка	8	2	2	-	4
5.	Антисоціальна поведінка (злочинність, проституція, бродяжництво, вандилізм)	8	2	2	-	4
6.	Суїцидальна поведінка	8	2	2	-	4
7.	Аддиктивна поведінка	8	4	2	-	4
8.	Деструктивна культова поведінка	8	2	2	-	4
9.	Комунікативні девіації	8	2	2	-	4
	Всього за розділом 2	48	14	12	-	22
Розділ 3. Варіанти девіацій в різних групах						
10.	Етнокультурні варіанти девіації	7	2	2	-	3
11.	Гендерні варіанти девіації	8	2	2	-	4
12.	Вікові варіанти девіації	8	2	2	-	4
	Всього за розділом 3	23	6	6	-	11
	Усього годин	90	24	22	-	44

Завдання до семінарських занять

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!)

питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Тема 2. Класифікація видів девіантної поведінки

План

1. Основні підходи до класифікації типів девіантної поведінки.
2. Поняття про норму, патологію, відхилення.
3. Види девіантної поведінки та особливості їх прояву:
 - А) делінквентний вид;
 - Б) адитивний вид;
 - В) патохарактеріологічний вид;
 - Г) психопатологічний вид;
 - Д) суперцінності.
4. Форми вияву девіантної поведінки

Контрольні питання

1. Які науки займаються класифікацією видів девіантної поведінки?
2. Які існують критерії патології поведінки людини?
3. Чим відрізняються поняття «відхилення» та «патологія»?
4. Назвіть різновиди девіантної поведінки.
5. Опишіть суть делінквентної поведінки.
6. Дайте визначення адитивної поведінки.
7. В якій формі проявляються делінквентні аморальні та дисоціальні види девіантної поведінки?
8. Як проявляються девіації, зумовлені гіперздібностями людини?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 3. Умови формування поведінки що відхиляється

План

1. Теорії формування девіантної поведінки.
2. Біологічне трактування причин виникнення девіантної поведінки.
3. Психологічне трактування причин виникнення девіантної поведінки.
4. Соціологічне трактування причин виникнення девіантної поведінки.
5. Умови виникнення ризику девіантної поведінки.

Контрольні питання

1. Які теоретичні підходи до проблеми девіантної поведінки Ви знаєте?
2. Назвіть соціальні причини поведінки, що відхиляється.
3. Які біологічні передумови поведінкових девіацій?
4. Які причини поведінки з точки зору екзистенційно-гуманістичного підходу?

5. Які існують психодинамічні механізми поведінки що відхиляється?
6. Розкрийте поняття «психологічний захист», «копінг-поведінка», «копінг-ресурси»?
7. Назвіть основні положення поведінкової психології що до тлумачення девіантної поведінки.
8. Назвіть положення гуманістичної психології що до тлумачення девіантної поведінки.
9. Які основні положення представників теорії об'єктних відносин?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 4. Агресія та агресивна поведінка.

План

1. Спільне та різне в поняттях агресія та агресивність.
2. Основні причини агресивності.
3. Умови формування агресії у різних вікових групах.
4. Види та форми агресивної поведінки.
5. Корекція агресивної поведінки.

Контрольні питання

1. Дайте визначення поняттю «агресія».
2. Дайте визначення поняттю «агресивність».
3. Чи можна вважати агресію засобом психологічної саморегуляції особистості?
4. Назвіть відомі вам види агресивної поведінки.
5. Як ви вважаєте, чи потрібна сучасній людині агресивність чи вона є атавізмом?
6. Запропонуйте власні заходи , що до подолання агресивної поведінки в суспільстві.
7. Як, на вашу думку, треба реагувати на агресію ?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 5. Антисоціальна поведінка (злочинність, проституція, бродяжництво, вандалізм)

План

1. Злочин як прояв делінквентної поведінки особистості.
2. Особливості прояву провідних мотивів протиправних дій.
3. Особливості проституції як прояву жіночої злочинності.
4. Бродяжництво та жебрацтва як форми делінквентної поведінки.

5. Профілактика негативних соціальних явищ, пов'язаних зі злочинністю

Контрольні питання:

1. Чим відрізняється девіантна поведінка від делінквентної?
2. Які види делінквентної поведінки існують?
3. Яку поведінку зазвичай відносять до антисоціальної?
4. Чи є вікові особливості прояву антисоціальної поведінки?
5. Назвіть загальні причини виникнення та існування різноманітних проявів делінквентної поведінки.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 6. Суїцидальна поведінка

План

1. Поняття про суїцид його типи та особливості.
2. Причини суїцидальної поведінки.
3. Фактори що впливають на суїцидальну поведінку.
4. Вікові особливості суїцидальної поведінки.
5. Психологічна допомога у випадках суїцидально-орієнтованої поведінки.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттю «суїцид».
2. Яка різниця між поняттями «суїцидальні думки», «суїцидальна поведінка», «суїцид»?
3. Які існують фактори ризику суїциду?
4. Назвіть індикатори суїцидального ризику.
5. Яким чином можна визначити ступінь суїцидального ризику?
6. Яку психологічну інтервенцію треба провести при виникненні ризику скоєння суїциду?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 5, 6.

Тема 7. Адиктивна поведінка

План

1. Поняття «адикція» та загальні причини формування.
2. Особливості виникнення та протікання наркоманії.
3. Пияцтво та алкоголізм як форми адикції.
4. Особливості ігрової залежності.
5. Психологічна допомога при залежностях.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняттю адикції.
2. Назвіть основні форми адикції.
3. Які існують психологічні причини адикції.
4. Що таке «гемблінг»?
5. Які біологічні фактори впливають на виникнення адикції?
6. Чи існують особистісні особливості що впливають на виникнення залежності?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4.

Допоміжна: 1, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 15, 16, 17, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 4, 6.

Тема 8. Деструктивна культова поведінка

План

1. Поняття про деструктивну тоталітарну організацію.
2. Деструктивний контроль свідомості.
3. Соціально-психологічні чинники культової залежності.
4. Психологічні особливості членів деструктивних культів.
5. Соціально-психологічні механізми ресоціалізації жертв деструктивних культів.

Контрольні питання:

1. Якими факторами обумовлюється залежність особистості від деструктивних культів?
2. Перелічте типові ознаки деструктивних культів.
3. Які спостерігаються соціальні наслідки в житті людини, після входу у «секту»?
4. Які психологічні зміни відбуваються у структурі особистості, що стала адептом деструктивного культу?
5. Які існують складові функціонування деструктивних культів.
6. Поясніть роль лідера у функціонуванні деструктивних культів.
7. В чому проявляється вплив релігійного фактору на формування змінених станів особистості

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 18.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема 9. Порушення комунікативної поведінки

План

1. Поняття «комунікативна девіація» та її основні форми.
2. Аутична поведінка, самотність як ви прояви комунікативної девіації.
3. Гіперспілкування як прояв девіації.

4. Комунікативні девіації пов'язані з емоційними станами (фобії, іпохондрії).

5. Деструктивна поведінка, заснована на ревнощах.

Контрольні питання:

1. Перелічте основні форми комунікативних девіацій.
2. Чим можуть бути викликані аутичні форми поведінки?
3. Самотність це гармонійна чи дисгармонійна форма існування в оточуючому світі?
4. Яким чином фобії впливають на комунікативні процеси?
5. Чому, на ваш погляд, ревної відносять до комунікативних девіацій?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 4, 5, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 10. Етнокультурні варіанти девіації

План

1. Роль етнології у розумінні етнокультурних девіацій у поведінці особи.
2. Діагностичний аспект етнокультурної девіації поведінки.
3. Клінічний етнокультурної девіації поведінки.
4. Етиопатогенний етнокультурної девіації поведінки.
5. Корекційно-терапевтичний етнокультурної девіації поведінки.

Контрольні питання:

1. Що таке «етнос» ?
2. Яким чином питання етнопсихології та етнографії пов'язані з психологією девіантної поведінки?
3. Наведіть приклади етнокультурних варіантів девіації в українському суспільстві.
4. Яким чином етнокультурні особливості впливають на поведінку особистості в суспільстві?
5. Які девіації, на думку вчених, мають істотну етнокультурну обумовленість?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18.

Інформаційні ресурси: 3, 4, 5, 6.

Тема 11. Гендерні варіанти девіації

План

1. Основні принципи гендерної особливостей девіантної поведінки.
2. Гендерні особливості делінквентної поведінки.
3. Статеві особливості комунікативної девіації.

4. Гендерні особливості суїцидальної поведінки.
5. Патохарактеріологічні гендерні особливості девіантної поведінки.

6. Гендерні особливості девіацій сексуальної поведінки

Контрольні питання:

1. Як ви вважаєте чим обумовлені гендерні особливості в поведінці людей?
2. Що лежить в основі норми чи патології поведінки людей різних статей?
3. Які гендерні особливості виділяють при суїцидах.
4. Які існують патохарактеріологічні гендерні особливості?
5. Які гендерні особливості виділяють в комунікативних видах девіації?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 5, 6.

Тема 12. Вікові варіанти девіації

План

1. Критерії виділення вікових девіацій.
2. Характерні девіації на різних вікових етапах:
 - дитячий вік;
 - підлітковий вік;
 - юнацький вік і молодість;
 - зрілість;
 - старість.
3. Вікові характеристики делінквентної, агресивної, адитивної та ауто агресивної поведінки.

Контрольні питання:

1. На яких критеріях має ґрунтуватись виділення девіацій в різні вікові періоди?
2. Яка існує різниця між мотивами вживання психоактивних речовин у підлітковому та старечому віці?
3. Чому агресивність із віком знижується?
4. Чи існують вікові особливості аморальної поведінки?
5. Які види девіацій характерні для осіб зрілого віку?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 3, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 16.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Завдання для самостійної роботи

Частина матеріалу навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект викладу теоретичних питань та записів виконання практичних завдань. Кожне теоретичне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

Тема 1. Предмет вивчення девіантної поведінки.

Питання для самостійного опрацювання :

1. Поняття та основні наукові підходи до визначення девіантної поведінки у сучасній психологічній науці.
2. Історичні основи вивчення питання девіантної поведінки.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення типів девіантної поведінки
2. Чим відрізняються поняття «відхилення» та «патологія»?
3. Що таке «норма» та «патологія»?
4. Які фактори впливають на визначення норм у суспільстві?
5. Поняття «норма» та «патологія» є константними?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 2. Класифікація видів девіантної поведінки

Питання для самостійного опрацювання :

1. Форми девіантної поведінки та їх психологічна сутність.
2. Види девіантної поведінки та її феноменологія.
3. Стадії розвитку, ознаки та рівні девіантності.

Питання для самоконтролю:

1. Форми девіантної поведінки та їх психологічна сутність.
2. Види девіантної поведінки та її феноменологія.
3. Стадії розвитку, ознаки та рівні девіантності
4. Охарактеризуйте основні клінічні форми девіантної поведінки.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 3. Умови формування поведінки що відхиляється

Питання для самостійного опрацювання :

1. Психолого-педагогічні причини девіації.
2. Індивідуально-психологічні причини девіації.

Питання для самоконтролю:

1. Які індивідуально-психологічні чинники впливають на формування девіантної поведінки?
2. Як, в психологічній літературі, трактується роль індивідуально-психологічних чинників у формуванні девіантної поведінки.
3. Які стилі виховання, на думку А.Лічко та Е Едемільера особливо негативно впливають на розвиток особистості?
4. Які існують види прояву жорстокості щодо дітей?
5. Поясніть роль сім'ї у процесі формування девіантної особистості.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 4. Агресія та агресивна поведінка

Питання для самостійного опрацювання :

1. Психологічний експеримент А.Бандури «Лялька Бобо»
2. Дослідження Бреда Бушмена: розрядка агресії.

Питання для самоконтролю:

1. На виявлення яких чинників розвитку агресивної поведінки були направлені експерименти А.Бандури з лялькою Бобо?
2. Які гендерні розбіжності появу агресії виявив у своєму експерименті А. Бандура.
3. Чи підтверджують сучасні дослідження взаємозв'язок між спостереженням агресивних моделей поведінки і саме проявом власно агресії?
4. До яких висновків прийшла група дослідників під керівництвом Б.Бушмена?
5. Поясніть, чому, на вашу думку, агресія не знаходить вихід при фізичній розрядці, а лише зростає.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 5. Антисоціальна поведінка (злочинність, проституція, бродяжництво, вандалізм)

Питання для самостійного опрацювання :

1. Графіті і вандалізм.
2. Соціопатія як прояв делінквентності.

Питання для самоконтролю:

1. Чи є графіті вандалізмом? Обґрунтуйте свою думку.
2. Як відрізнити графіті-стрітарт і графіті-вандалізм.
3. Дайте визначення терміну «соціопатія».
4. Яким чином проявляється схильність до соціопатії.

5. Назвіть основний механізм саморегуляції соціопитичної особистості.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 6. Суїцидальна поведінка

Питання для самостійного опрацювання :

1. Психодіагностичні дослідження суїцидальної поведінки.
2. Технології соціальної роботи з особами , що схильні до суїциду.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть психодіагностичні методики направлені на виявлення суїцидальних намірів.
2. Які існують особливості використання методик при підозрі на суїцидальні наміри особистості.
3. З яких кроків має розпочатись кризове втручання в ситуацію суїцидальної поведінки людини.
4. Які етапи включає в себе профілактична бесіда?
5. Охарактеризуйте основні етапи профілактично-корекційної роботи при суїцидальній поведінці.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 5, 6.

Тема 7. Адиктивна поведінка

Питання для самостійного опрацювання :

1. Стадії розвитку залежності.
2. Адиктивна поведінка в МКБ-10

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте основні стадії розвитку залежності.
2. Яким чином проявляється синдром зміненої реактивності?
3. Яким чином проявляється синдром психічної залежності?
4. Які діагностичні критерії по МКБ-10 Відповідають початковій стадії залежності?
5. Дайте визначення абстинентному стану.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4.

Допоміжна: 1, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 15, 16, 17, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 4, 6.

Тема 8. Деструктивна культова поведінка

Питання для самостійного опрацювання :

1. Деструктивна міжособистісна взаємодія.
2. Соціально-психологічні механізми культової психологічної залежності.

Питання для самоконтролю:

1. Які риси особистості можуть бути підґрунтям деструктивної взаємодії.
2. Що є основою деструктивної міжособистісної взаємодії?
3. Які ознаки в структурі особистості виділяються як передумови розвитку культової психологічної залежності.
4. Які існують механізми культової психічної залежності.
5. Які, на вашу думку існують механізми протидії культовій психічній й залежності.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 18.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4.

Тема 9. Порушення комунікативної поведінки

Питання для самостійного опрацювання :

1. Конформізм як одна з форм комунікативної девіації.
2. Фобічні девіації.

Питання для самоконтролю:

1. Чому конформність вважають девіацією?
2. Які функціональні та дисфункціональні ролі можуть сформуватись при конформній поведінці особистості?
3. Перелічте джерела фобічних реакцій.
4. Які існують відмінності між невротичними та звичайними фобічними реакціями?
5. В чому проявляється особливість фобічної поведінки?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 4, 5, 9, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Тема 10. Етнокультурні варіанти девіації

Питання для самостійного опрацювання :

1. Етнокультурна обумовленість сексуальних девіацій та пер версій.
2. Етнічні особливості аморальної і неестетичної поведінки.

Питання для самоконтролю:

1. Чому вважається що оцінка сексуальної поведінки має відбуватися з урахуванням його культури?
2. Які форми сексуальних відхилень тісно пов'язують з етнічною приналежністю особи?

3. Поясніть механізм виникнення аморальної поведінки з точки зору етнокультурного підходу.

4. Які існують етнокультурні схеми пріоритетних відносин, що обумовлюють особливості девіантної поведінки?

5. Наведіть приклади етнокультурних девіацій в українському суспільстві.

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 3, 5, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 18.

Інформаційні ресурси: 3, 4, 5, 6.

Тема 11. Гендерні варіанти девіації

Питання для самостійного опрацювання :

1. Неадекватне статеве виховання як причина девіантної поведінки.

2. Гендерні стереотипи і їх вплив на формування девіантної поведінки.

Питання для самоконтролю:

1. Які існують найпоширеніші помилки статевого виховання?

2. Проаналізуйте девіантні гендерні особливості, що виникають при неправильному статевому вихованні у сім'ї.

3. Чому, на думку вчених існують гендерні розбіжності в проявах девіацій?

4. Які існують гендерні стереотипи в нашому суспільстві ? Яким чином вони впливають на прояв девіантної поведінки?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 5, 6.

Тема 12. Вікові варіанти девіації

Питання для самостійного опрацювання :

1. Особливості девіантної поведінки підлітків.

2. Трудоголізм як прояв девіантної поведінки у дорослому віці.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягають специфічні причини девіантної поведінки підлітків?

2. Які існують особистісні особливості девіантних підлітків?

3. Назвіть типові форми девіантної поведінки підлітків.

4. Чому трудоголізм вважають девіацією?

5. В яких країнах і чому розповсюджений трудоголізм?

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 3, 4, 5.

Допоміжна: 1, 2, 3, 7, 10, 11, 13, 14, 15, 16.

Інформаційні ресурси: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді реферату до 15 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем.

Теми рефератів

1. Розуміння девіації в соціологічній науці.
2. Жебрацтво як соціально-нейтральна форма девіантної поведінки.
3. Історія формування та розвитку теорії Чезаре Ломброзо.
4. Основні засади концепції стигматизації.
5. Особливості агресивної поведінки підлітків.
6. Як контролювати агресивність дитини.
7. Загальносоціальні та психологічні причини злочинності.
8. Загальна характеристика злочинності в місцях позбавлення волі.
9. Релігійні культи як форма адикції.
10. Паління – особливості виникнення залежності.
11. Психологічна реабілітація adeptів деструктивних культів.
12. Комунікативні девіації в політичному дискурсі.
13. Юродійство як приклад етнокультурних віріантів девіації.
14. Етнокультурні складові агресивної поведінки.
15. Трансгендерність та трансвестизм як гендерні особливості сексуальної девіації.
16. Особливості девіацій сексуальної поведінки на різних вікових етапах.
17. Самогубство як соціально-філософська категорія.
18. Особливості телефонного консультування при виникненні ризику суїциду.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття та		
			Лекції (ведення конспекту)	Семінари (конспектування, питань, виступ, доповнення)	Практичні Заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)
Розділ 1. Вступ до проблематики девіантної поведінки					
1	Предмет вивчення девіантної поведінки.	6	1	-	-
2	Класифікація видів девіантної поведінки	6	-	3	-

3	Умови формування поведінки що відхиляється	8	1	3	-
Розділ 2. Типи та форми девіантної поведінки					
4	Агресія та агресивна поведінка	8	1	3	-
5	Антисоціальна поведінка (злочинність, проституція, бродяжництво, вандилізм)	6	1	3	-
6	Суїцидальна поведінка	6	1	3	-
7	Аддиктивна поведінка	6	1	3	-
8	Деструктивна культова поведінка	8	1	3	-
9	Комунікативні девіації	6	1	3	-
Розділ 3. Варіанти девіацій в різних групах					
10	Етнокультурні варіанти девіації		1	3	-
11	Гендерні варіанти девіації		1	3	
12	Вікові варіанти девіації		1	3	
Разом		44	11	33	-
Виконання завдань для самостійної роботи					
Написання реферату					
Залік		40			
Всього		100 балів			

За ведення конспекту лекцій нараховується 1 бал за кожен тему, що повністю відображена у вашому конспекті. Таким чином, за роботу на лекціях ви можете отримати до 11 балів. Нагадуємо, що під час лекцій та інших занять не припустимо відволікатись розмовами, користуватись мобільними телефонами та іншими гаджетами, порушувати дисципліну в будь який інший спосіб. Запізнення на лекцію так само не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття студента, що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Користування гаджетами для доступу до мережі Інтернет припустиме лише під час семінарських/практичних занять за вказівкою чи дозволом викладача. Пропущені лекції слід відпрацювати переписавши конспект та продемонструвавши його викладачу, при цьому слід бути готовим відповісти на його питання за змістом лекції.

Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- для того аби отримати 1 бал слід брати участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача,

висловлення своєї обґрунтованої точки зору під час обговорення проблемних питань);

- виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще **1** бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;

- якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловите власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще **1** бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 3 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 1 бал за тему за повністю виконані та записані в конспекті завдання.

Кожен курсант (студент, слухач) має до кінця листопада написати та надати викладачу реферат на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 4 балів. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями: 1) відповідність змісту темі – 1 бал; 2) структурна логічність – 1 бал; 3) аргументованість висновків – 1 бал; 4) оригінальність роботи та культура оформлення, посилань на джерела – 1 бал.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді усного заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На заліку викладач задає вам 4 питання з переліку наведеного нижче, кожна відповідь дає вам до 10 балів. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного

		складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Соціально-психологічна сутність поняття норми як визначальної основи розуміння девіантності.
2. Поняття соціальної норми. Ієрархія соціальних норм.
3. Девіантність як механізм соціогенезу.
4. Значення відхилень від норми для біологічної еволюції та суспільного розвитку. Позитивні та негативні девіації.
5. Сучасні наукові підходи до оцінки поведінкової норми..
6. Поведінкова норма, девіація та патологія.
7. Принципи розрізнення психологічних феноменів та психопатологічних симптомів.
8. Психічна індивідуальність та її структура.
9. Зовнішні та внутрішні фактори поведінки особистості.
10. Основні підходи до пояснення причин девіантної поведінки: психоаналітичний, когнітивний, гуманістичний.
11. Чинники, що зумовлюють девіантну поведінку особистості: соціальні та соціально-психологічні.
12. Чинники, що зумовлюють девіантну поведінку особистості: психолого-педагогічні та індивідуально-психологічні.
13. Темпераментальна збалансованість людини.
14. Гармонічна особистість.
15. Типи девіантної поведінки.
16. Делінквентний тип девіантної поведінки.
17. Адиктивний тип девіантної поведінки.
18. Патохарактерологічний тип девіантної поведінки.
19. Психопатологічний тип девіантної поведінки.
20. Тип девіантної поведінки, пов'язаний із гіперздібностями.
21. Психологічні особливості креативної поведінки.
22. Форми девіантної поведінки.
23. Агресивна поведінка.
24. Аутоагресивна поведінка.
25. Поведінка, пов'язана із зловживанням речовинами, що викликають стани зміненої свідомості.
26. Порушення харчової поведінки.
27. Сексуальні девіації і перверсії.
28. Надцінні психологічні захоплення.
29. Комунікативні девіації.
30. Аморальна поведінка.
31. Неестетична поведінка (девіації стилю поведінки).

32. Психологічна характеристика гіперкінетичної (гіпердинамічної) поведінки.
33. Структура девіантної поведінки.
34. Етнокультурні варіанти девіантної поведінки.
35. Складові етностереотипів поведінки.
36. Гендерні варіанти девіантної поведінки.
37. Типи статево-рольових особливостей.
38. Психологічні особливості девіантної поведінки у жінок.
39. Психологічні особливості девіантної поведінки у чоловіків.
40. Вікові варіанти девіантної поведінки.
41. Вікова поведінкова норма.
42. Психологічні аспекти дитячих девіацій.
43. Психологічні аспекти девіацій у підлітковому віці.
44. Психологічні аспекти девіантної поведінки у дорослому та похилому віці.
45. Професійні варіанти девіантної поведінки.
46. Девіантна поведінка у соматично хворих людей.
47. Психологічна характеристика істероїдної поведінки.
48. Психологічна характеристика нарцистичної поведінки.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Нормативні акти та література:

1. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН №45/110 «Про Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням» (Токійські правила). Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_907 (дата звернення: 20.02.2020)
2. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(92) 16 «Про Європейські правила стосовно альтернативних покарань і заходів». Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_047 (дата звернення: 20.02.2020)
3. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № CM/(2010)1 «Про Правила Ради Європи з пробації». Режим доступу:

<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prisons/>

Rec(2010)1%20Ukrainian.pdf (дата звернення: 20.02.2020)

4. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам членам № Rec (2003)22 від 24.09.2003 «Про умовно-дострокове звільнення». Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_665 (дата звернення: 20.02.2020)

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України №1039р від 12.10.2011 «Концепція розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/10392011%D1%80> (дата звернення: 20.02.2020)

6. Закон України «Про пробацію» від 05.02.2015 № 160 VIII. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/16019> (дата звернення: 20.02.2020)

7. Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5 «Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі»

8. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 24.04.2018 за № 483/31935 від 28.03.2018 № 926/5;

9. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження пробаційних програм для неповнолітніх суб'єктів пробації» від 11.06.2018 № 1797/5;

10. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження пробаційних програм для повнолітніх суб'єктів пробації» від 11.06.2018 № 1798/5.

11. Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення змін до переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм» від 11.06.2019 р. №1739/5, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 13.06.2019 р. за № 611/33582.

12. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Пробаційної програми «Формування життєвих навичок» для повнолітніх суб'єктів пробації» 23.10.2019 р. за № 3234/5;

13. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Пробаційної програми «Формування життєвих навичок» для неповнолітніх суб'єктів пробації» 23.10.2019 р. за № 3235/5.

14. Окреме доручення ДПтС України від 25.08.201515 про рекомендації щодо профілю компетентності працівників пробації.

15. Работа с правонарушителями в обществе: нач. учеб. пособие / Р. Кантон, К. Фергюсон, Р. Паркер. Ноттингем : Издво Центра прав человека Ноттингем. Унта, 2003. 200 с.

16. Работа с правонарушителями в обществе / К.Дейвис, Е. Бернхард Великобритания, СанктПетербург, 2012. 153 с.

17. Беца О.В., Впровадження альтернативних видів покарань в Україні: Посібник / За ред. О. В. Беци. К.: МП Леся, 2003. 116 с.
18. Бочелюк В.Й., Юридична психологія: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 336 с.
19. Вступ до соціальної роботи: навч. посіб. / Т.В.Семигіна, І.І.Мигович, І.М.Грига та ін.; за ред. Т.В.Семигіної, І.І.Миговича. К.: Академвидав, 2005. 303 с.
20. Зверєва І.Д., Соціальна робота в Україні: навч. посібник для вузів / За заг. ред. І.Д.Зверєвої, Г.М.Лактіонової; Мво освіти і науки України; Луганський держ. пед. унт ім. Т. Шевченка; Христ. дит. фонд. 2е вид., переробл. і доп. К.: Центр навч. літер., 2004. 256 с.
21. Конфліктологія : [підручник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец.]; за ред. професорів Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Харків : Право, 2002. 256 с.
22. Комунікативні навички та мотиваційне інтерв'ювання. Методичні рекомендації персоналу органу пробації та Державної кримінально-виконавчої служби України. Біла Церква, 2019. – 29 с.
23. Максимова Н.Ю., Психологія девіантної поведінки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Н.Ю.Максимова. К.: Либідь, 2011. 520 с.
24. Медведєв В.С. Кримінальна психологія: підручник/В.С.Медведєв.К.: Атіка, 2004.–368 с.
25. Основи пенітенціарної психології: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Н.П.Крейдун та ін.; Харківський національний унт. Харків: б.в., 2007. 140 с.
26. Оцінка ризиків і потреб дітей в конфлікті з законом. Методичні рекомендації. / Г. Стідз, Л.Солопова, О.Кочура, 2014. 28 с.
27. Посібник для тренерів «Особливості проведення гендерноорієнтованої роботи з неповнолітнім у конфлікті з законом» / Автор упорядник Айда Джейн Греам, 2014. 133 с.
28. Пірен М. І. Конфліктологія : підручник. К.: МАУП, 2007. 360 с.